

Water is een openbaar goed en moet dat ook blijven

Nieuws maandag 10 januari 2022

In het kader van haar vormingsopdracht organiseerde ACOD Overheidsdiensten bij De Watergroep de voorbije decembermaand vier erg gesmaakte gewestelijke vormingen met journalist en voormalig volksvertegenwoordiger Lode Vanoost. In 2019 publiceerde Vanoost zijn boek 'Tot uw dienst. De zeven zonden van de ambtenaar doorprikt'. Door middel van tal van interviews met personeel van de openbare diensten doorprikt Vanoost de mythes en stereotypen over de 'luie' en 'nukkige' ambtenaar. Ook de watersector komt uitgebreid aan bod. Gezien het recente nieuws dat De Watergroep van plan is de afdeling 'industriewater' te verzelfstandigen, zet dat het belang van 'water' als openbaar goed meteen weer op de voorgrond.

Vanoost, die nu journalist is bij DeWereldMorgen.be en een lange carrière als arbeider bij Sabena, boswachter in het Zoniënwood, federaal parlamentslid en adviseur voor internationale betrekkingen achter de rug heeft, buigt zich in zijn boek over de vraag waarom de afbraak van openbare diensten eigenlijk gelijkstaat met afbraak van sociale rechten.

Vanoost: "Openbare dienstverlening is de belangrijkste concrete indicator van het democratische karakter van een land. Democratische landen bieden sociale zekerheid en ziekteverzekering, toegankelijke scholen en hospitalen voor de hele bevolking. [...] Een sterke overheid staat voor gelijke kansen, sociale rechtvaardigheid, gezondheid en onderwijs als rechten, ze staat voor cultuur, voor openbaar vervoer. Bovendien, een sociaal actieve overheid emancipeert brede lagen van de bevolking. De zekerheid van een waardig inkomen maakt mensen sterk en assertief."

Kan de privésector hetzelfde veel goedkoper?

Dat is het centrale argument van voorstanders van een minimale overheid. Maar Vanoost vindt dit argument dubbelzinnig, "want een goedkopere dienst is niet per definitie beter. Bovendien, beter voor wie? Geprivatiseerde bedrijven zijn zonder de minste twijfel beter voor eigenaars en aandeelhouders. Zijn ze dat ook voor de gebruikers?"

Volgens Vanoost is water hiervan een goed voorbeeld: "Is een dergelijk schaars goed een commercieel product waar de klant over mag beschikken als hij daar geld voor heeft of is water een mensenrecht? Volgens de VN is het dat laatste. De kostprijs mag geen belemmering zijn voor toegang tot drinkbaar water. De niet op winst gerichte overheid is de enige garantie om dit recht te garanderen."

Een collega van De Watergroep, een van de 67 in het boek geïnterviewde dienstverleners, verwoordt het zo: "Water is iets voor de overheid, zoals gas, elektriciteit, straatverlichting, rioleringen. Een privébedrijf zal nooit functioneren in het algemeen belang. Daar geeft de koopkracht de doorslag. Ons water is gemeenschappelijk bezit, geen privé-eigendom. Bovendien, wij leveren ook aan bedrijven. Die zouden veel meer betalen als het water geprivatiseerd werd. Ook zij genieten mee van onze openbare infrastructuur."

Kapers op de kust

Deze democratische visie op openbare diensten wordt sinds tientallen jaren aangevallen door de neoliberale van kapitaalgroepen met het grote geld en hun politieke bondgenoten. Vanoost schrijft: “De openbare dienstverlening wordt de voorbije veertig jaar zo hard aangevallen door de krachten die de medezeggenschap en de inspraak van gewone mens als u en ik beu zijn. Openbare diensten afbouwen is niet zomaar een financiële operatie ‘uit noodzaak’. Dit beleid heeft de bedoeling de sociale welvaartsstaat te vernietigen. Het is een gigantische herverdeling van de door ons allen gecreëerde welvaart ten voordele van een steeds kleinere toplaag. [...] De aanval op de openbare diensten sinds begin jaren 1980 is met andere woorden een aanval op de democratie zelf.”

Ondertussen bij De Watergroep: verzelfstandiging afdeling ‘industriewater’

Op 24 september 2021 besloot de raad van bestuur van De Watergroep de business unit Industrie en Services te verzelfstandigen. Deze business unit staat in voor de productie van industriewater. In het jaarverslag 2020 van De Watergroep lezen we: “De Watergroep leverde in 2020 ruim 9,1 miljoen m³ industriewater op maat aan industriële klanten. De Watergroep selecteert op de locatie van haar industriële klanten een duurzame en geschikte waterbron (zoals rivierwater, regenwater of effluent van een industriële waterzuivering) en zet die om naar de gewenste eindkwaliteit.”

De Watergroep heeft industriewaterprojecten bij onder andere DuPont Industrial Biosciences in Brugge, brouwerij AB Inbev in Leuven en het ziekenhuis AZ Delta in Roeselare.

Aan zijn personeelsleden legt De Watergroep uit waarom hij nu deze zelfstandige dochteronderneming opricht: “De industriewatermarkt is een vrije markt, waar heel wat concurrentie speelt onder meerdere private ondernemingen. Het feit dat De Watergroep als overheidsbedrijf met een grotendeels gereguleerde activiteit ook op die markt actief is, was al langer voer voor discussie onder die ondernemingen. Als zelfstandige onderneming:

- geven we die private spelers extra garanties dat we de industriewatermarkt niet verstoren en we met gelijke wapens die markt bespelen;
- krijgen we, net zoals private spelers, de ruimte om ons met de nodige focus in dit segment te ontwikkelen. [I]

Vanuit een zelfstandige onderneming is het makkelijker om publieke en private samenwerkingen met andere partijen op te stellen, zowel binnen als buiten de waterwereld. De structuur van een zelfstandige onderneming maakt het zelfs mogelijk om op termijn gelijkgezinde externe investeerders aan te trekken: partners die zich mee achter de circulaire toekomst van industriewater willen scharen.”

‘Waterschaarste biedt kansen’

Onder die eerder cynische titel als je het vanuit maatschappelijke bekommernis bekijkt, wijst zakenblad Trends zijn lezers erop dat de tijd rijp is om in de watersector te beleggen en er geld aan te verdienen. Trends schrijft op 4 november 2021: “Water, en meer bepaald drinkbaar water, is een heel schaarse grondstof. Slechts 1 à 2,5 procent van het water op aarde is zoet water en geschikt voor menselijk gebruik. [...] Volgens de Duitse vermogensbeheerder DWS is de komende tien jaar 670 miljoen dollar aan investeringen nodig om de

duurzaamheidsdoelstellingen inzake water te halen. [...] Bedrijven die de waterschaarste te lijf gaan, bieden kansen voor beleggers.” En dan volgen de beleggingstips.

Coucke ruikt winst

In één van die tips prijst Trends het Belgische Ekopak aan. Ekopak is een bedrijf van Marc Coucke. Trends schrijft: “Het Belgische Ekopak, dat waterbehandelingssystemen installeert bij bedrijven en vorig jaar naar de Brusselse beurs kwam, is een pure waterspeler. De waterbehandeling voor de industrie was in de eerste helft van 2021 goed voor 94 procent van de omzet, maar Ekopak wil volop inzetten op die andere 6 procent van zijn omzet. Die komt van het zogenoemde water-as-a-servicesegment (WaaS), waarmee het waterzuiverings- en behandelingsoplossingen aanbiedt als dienst. Ekopak neemt daarmee het complete waterbeheer over van een bedrijf, zodat dat niet zelf hoeft te investeren in waterbehandelingsinstallaties en personeel om die te bedienen. [...] Het bedrijf uit Tielt wil op termijn de helft van zijn omzet uit WaaS-activiteiten halen, omdat die veel winstgevender zijn. Ekopak heeft veel groeipotentieel. [...] Het mag worden opgepikt als groeiwaarde.” Zie daar wat er aan de gang is in de industriewatermarkt.

De Watergroep: bondgenoot van openbare dienst of privé?

Op 1 januari 2017 werd Hans Goossens de nieuwe directeur-generaal bij De Watergroep. In Trends van 2 december 2021 verscheen een artikel waarin hij een licht laat schijnen op zijn motivatie. Hierin vernemen we dat Goossens zijn carrière bij multinationals Norsk Hydro en Yara International niet meer zag zitten wegens het vele reizen en een carrièrewending zich opdrong: “De bedoeling was rond zijn 55ste een Vlaamse kmo te leiden. De Watergroep kwam wat vroeger en is ook iets groter met haar ruim 1600 medewerkers, bijna 700 miljoen omzet, en 177 gemeenten en het Vlaamse Gewest (ongeveer 22%) als aandeelhouder. [...] Ik ben wellicht de eerste directeur-generaal zonder partijkaart.”

Toen in 2016 naar een nieuwe directeur-generaal werd gezocht, was er een kandidatuur van een directeur uit De Watergroep zelf. Iemand die het reilen en zeilen van de openbare dienst, zowel op administratief als technisch vlak door en door kende. De raad van bestuur en de Vlaamse regering, beide gedomineerd door N-VA-politici, schoven diens kandidatuur aan de kant, ten voordele van een manager die overkomt uit de privé. We stellen hierbij de bekwaamheid van Goossens op zich zeker niet in vraag.

Meer commercie, meer privé

Over de verzelfstandiging van de business unit Industrie bevestigt directeur-generaal Goossens in het interview: “Die industrietak gaan we verzelfstandigen, zodat ze de vleugels kan uitslaan in binnen- en buitenland. We bekijken ook of andere publieke waterbedrijven hun respectievelijke businessunits daarbij willen aansluiten. Het is ook niet uitgesloten dat privé-investeerders instappen.”

En op de vraag “Waar staat De Watergroep over 5 jaar?” klinkt het antwoord: “Klantgerichtheid wordt belangrijker, en dat zal zich vertalen in onze bedrijfscultuur. Vlot schakelen en samenwerken met andere partijen wint aan belang. Circulair en ecosysteemdenken betekent lokaal en decentraal handelen, met de juiste partners voor specifieke uitdagingen. Voor heel kapitaalintensieve projecten zullen stabiele structuren en consolidatie nodig zijn, als de tijd en de geesten gerijpt zijn. Tegelijk zul je meer spin-offs, verzelfstandigingen en wisselende samenwerkingsverbanden zien, die het systeem de wendbaarheid en de veerkracht geven die het nodig heeft om de klimaatdruk te kunnen weerstaan.”

Als een volleerd manager weet hij hier zijn verhaal te verkopen dat in essentie echter neerkomt op: meer

commercie en meer privé.

Wie bezit het water?

Dat brengt ons terug bij de kwestie die Lode Vanoost ons voorschotelde. Het democratische en emancipatorische karakter van de openbare dienst wordt aangevallen. Het gaat hier meer nog over de grondvraag: wie bezit de grondstof water en wie beslist over de productie, de verdeling en de prijs? De gemeenschap in functie van het algemeen welzijn? Of de privé in functie van winst? Voor de elektriciteit is het die laatste weg opgegaan. Met als gevolg machtige private wereldmonopolies als Engie (Electrabel), die de politiek en de volledige samenleving naar hun pijpen kunnen doen dansen. Laten we het met het water ook zo ver komen?

Jan Van Wesemael, Bert De Ryck

Bronnen

- Boek //Tot uw dienst//, auteur Lode Vanoost. Verkrijgbaar bij Uitgeverij Epo.*
- Artikel //Waterschaarste biedt kansen//, auteur //Trends// verschenen in Trends 04/11/2021.*
- Artikel //Inzicht water. Hans Goossens (De Watergroep) over de uitdagingen voor de sector.// Auteur Luc Huysmans, verschenen in Trends 2/12/2021.*
- De Watergroep: Website: <https://www.dewatergroep.be/>*